

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Кафедра акушерства і біотехнології репродукції тварин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор: В.П. Новак
“29” серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЯ
ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН З ОСНОВАМИ АНДРОЛОГІЇ»

Галузь знань: 21 “Ветеринарна медицина”

Спеціальність: 211 “Ветеринарна медицина”

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Факультет ветеринарної медицини

Біла Церква – 2019 р.

Робоча програма з навчальної дисципліни «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» для здобувачів вищої освіти факультету ветеринарної медицини за спеціальністю 211 «ветеринарна медицина», бакалаврський рівень вищої освіти / Укладачі С.А. Власенко, І.М. Плахотнюк, Б.П. Івасенко. – Біла Церква: БНАУ, 2019. – 26 с.

Розробники: С.А. Власенко, доктор вет. наук, доцент;
І.М. Плахотнюк, канд. вет. наук, доцент;
Б.П. Івасенко, канд. вет. наук, доцент

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри акушерства і біотехнології репродукції тварин
(Протокол № 1 від 28 серпня 2019 р.)

Завідувач кафедри акушерства і біотехнології
репродукції тварин, доцент

С.А. Власенко

Схвалено методичною комісією факультету ветеринарної медицини
(Протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.)

Голова методичної комісії факультету
ветеринарної медицини,
професор

В.В. Сахнюк

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	7
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	7
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ І БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН З ОСНОВАМИ АНДРОЛОГІЇ»	8
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	9
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
6.1. Лекції	10
6.2. Лабораторні заняття	10
6.3. Самостійна робота	11
6.4. Індивідуальне завдання	12
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	17
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	18
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	18
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	18
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	20
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	21

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2019–2020 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» для денної форми навчання виділено всього 270 академічних годин (9 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 136 години (лекції – 60, лабораторні заняття – 76), самостійна робота студентів – 134 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Форма навчання: денна	
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 9	Галузь знань: 21 «Ветеринарна медицина»	Обов'язкова	
Змістових модулів – 7	Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»	Рік підготовки: третій	
Індивідуальне завдання – історія хвороби		Семестр	
Загальна кількість академічних годин – 270	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	5-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4, 2/2 самостійної роботи студента – 5, 2/3		Лекції	
		28 год	32 год
		Лабораторні	
		28 год	48 год
		Самостійна робота	
	64 год	70 год	
	Вид контролю: залік, іспит		

Мета викладення дисципліни

«Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» є однією із дисциплін, яка розкриває питання фізіології та патології статевої системи самок і самців, осіменіння, запліднення, вагітності, родів і післяродового періоду, молочної залози, розвитку новонароджених і забезпечує теоретичну та практичну основу професійних компетентностей з ветеринарного акушерства, гінекології, андрології та сучасної біотехнології відтворення тварин.

Основною метою викладання дисципліни є формування комплексної системи знань і практичних навичок у здобувача вищої освіти, яка дозволить майбутньому фахівцю кваліфіковано проводити діагностику та лікування за акушерських хвороб, патологій молочної залози, хвороб новонароджених та надавати рододопомогу, мати навички організації й проведення штучного осіменіння самок, оволодіти методами проведення акушерської диспансеризації тварин у господарствах; освоїти клінічні методи діагностики вагітності і

визначати причини та розміри неплідності, планувати і проводити профілактичні заходи щодо акушерських хвороб, хвороб молочної залози і новонароджених.

Завдання дисципліни:

- вивчити морфо-фізіологічні особливості статевих органів самок і самців;
- вивчити фізіологію статевої циклічності;
- вивчити методи отримання сперми;
- освоїти методи оцінки якості сперми, її розрідження і зберігання;
- освоїти методики визначення оптимального часу для введення сперми самкам с.-г. тварин;
- опанувати способи введення сперми самкам за штучного осіменіння;
- вивчити питання щодо фізіологічного та патологічного перебігу вагітності;
- оволодіти клінічними методами діагностики вагітності;
- вивчити механізми родів, причини їх патологічного перебігу, показання для рододопомоги та методи її виконання;
- вивчити особливості фізіології та патології новонароджених;
- освоїти методи діагностики, лікування та профілактики акушерських хвороб;
- вивчити фізіологію та розвиток патології молочної залози, оволодіти методами діагностики, лікування та профілактики за маститу;
- навчитися проводити акушерську диспансеризацію поголів'я тварин;
- вивчити основні форми та причини неплідності;

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен мати наступні **практичні навички та „компетентності першого дня“**:

- розморозувати, оцінювати, визначати оптимальний час та проводити осіменіння самок різними методами
- діагностувати вагітність клінічними методами;
- діагностувати акушерські хвороби, патології молочної залози, новонароджених та лікувати хворих тварин;
- організовувати роди і прийом новонароджених та, за показаннями, надавати рододопомогу;
- проводити акушерську диспансеризацію стада;
- визначати причини і розміри неплідності та розробляти профілактичні заходи.

Робоча навчальна програма з дисципліни розроблена та відповідає матриці відповідності, визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК (табл. 2).

Таблиця 2

Матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей дескрипторам НРК

№	Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
1.	Здатність проводити акушерсько-гінекологічні та хірургічні заходи і операції	Володіти знаннями стосовно техніки фіксації тварин, підготовки рук хірурга, інструментів і операційного поля, а також знанням дії знеболювальних, антимікробних та інших лікарських засобів, що їх використовують під час акушерсько-хірургічних заходів та операцій	Спроможність готувати тварину до проведення акушерсько-хірургічних заходів та операцій – стерилізувати та використовувати інструменти, шовний і перев'язувальний матеріал, здійснювати місцеве знеболення та загальний наркоз. Володіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій та пункцій судин, переливання крові, проведення акушерсько-хірургічних заходів і операцій у різних ділянках тіла на різних органах тварин	Уміти аналізувати та передбачувати хід операції. Переконливо доводити власникам тварин та обслуговчому персоналу доцільність певних операцій та маніпуляцій	Здатність правильно оцінити доцільність і необхідність акушерсько-хірургічного заходу чи операції та нести відповідальність за результати цього заходу

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» базується на теоретичних знаннях, отриманих здобувачем на попередніх курсах навчання з таких дисциплін, як «неорганічна хімія», «біофізика», «біохімія» «генетика і розведення», «анатомія» «гістологія», «біобезпека і біоетика», «мікробіологія», «фізіологія», «патфізіологія».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання за спеціальністю «Ветеринарна медицина» відповідно до освітньо-професійної програми	Результати навчання з дисципліни
РН 3	Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.
РН 4	Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.
РН 5	Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.
РН 7	Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.
РН 8	Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.
РН 14	Розуміти сутність процесів виготовлення, зберігання та переробки біологічної сировини.
РН 15	Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.
РН 17	Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ І БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН З ОСНОВАМИ АНДРОЛОГІЇ»

Змістовий модуль 1. Морфо-фізіологічні основи відтворення тварин

Тема 1.1. Вступна лекція

Тема 1.2. Еволюція відтворення та морфо-фізіологічні особливості статевої системи у сільськогосподарських тварин

Тема 1.3. Статевий цикл

Тема 1.4. Регуляція статевої функції у тварин

Змістовий модуль 2. Технологія і організація природного та штучного осіменіння сільськогосподарських тварин

Тема 2.1. Фізіологія і організація природного осіменіння

Тема 2.2. Одержання і оцінка якості сперми

Тема 2.3. Організація і технологія штучного осіменіння сільськогосподарських тварин в Україні

Тема 2.4. Діагностика вагітності

Змістовий модуль 3. Фізіологія та патологія вагітності

Тема 3.1. Фізіологія вагітності

Тема 3.2. Аборт

Тема 3.3. Хвороби вагітних тварин

Змістовий модуль 4. Фізіологія та патологія родів

Тема 4.1. Фізіологія родів

Тема 4.2. Патологія родів

Тема 4.3. Фізіологічні особливості новонароджених і їх хвороби

Змістовий модуль 5. Фізіологія та патологія післяродового періоду

Тема 5.1. Фізіологія післяродового періоду

Тема 5.2. Патологія післяродового періоду

Змістовий модуль 6. Фізіологія та патологія молочної залози

Тема 6.1 Фізіологія молочної залози

Тема 6.2. Мастит

Змістовий модуль 7. Акушерська диспансеризація та неплідність сільськогосподарських тварин

Тема 7.1. Акушерська диспансеризація

Тема 7.2. Неплідність і яловість тварин

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		лб	п	інд	СРС	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Морфо-фізіологічні основи відтворення тварин						
<i>Тема 1.1.</i> Вступна лекція	3	2	1	–	–	–
<i>Тема 1.2.</i> Еволюція відтворення та морфо-фізіологічні особливості статевої системи у сільськогосподарських тварин	23	4	7	–	–	12
<i>Тема 1.3.</i> Статевий цикл	4	4	–	–	–	–
<i>Тема 1.4.</i> Регуляція статевої функції у тварин	8	2	–	–	–	6
Разом за змістовим модулем 1	38	12	8	–	–	18
Змістовий модуль 2. Технологія і організація природного та штучного осіменіння сільськогосподарських тварин						
<i>Тема 2.1.</i> Фізіологія і організація природного осіменіння	4	2	–	–	–	2
<i>Тема 2.2.</i> Одержання і оцінка якості сперми	14	2	2	–	–	10
<i>Тема 2.3.</i> Організація і технологія штучного осіменіння сільськогосподарських тварин в Україні	41	2	9	–	–	30
<i>Тема 2.4.</i> Діагностика вагітності	4	2	2	–	–	–
Разом за змістовим модулем 2	63	8	13	–	–	42
Змістовий модуль 3. Фізіологія та патологія вагітності						
<i>Тема 3.1.</i> Фізіологія вагітності	16	2	8	–	–	6
<i>Тема 3.2.</i> Аборт	2	2	–	–	–	–
<i>Тема 3.3.</i> Хвороби вагітних тварин	10	2	–	–	–	8
Разом за змістовим модулем 3	28	6	8	–	–	14
Змістовий модуль 4. Фізіологія та патологія родів						
<i>Тема 4.1.</i> Фізіологія родів	14	4	4	–	–	6
<i>Тема 4.2.</i> Патологія родів	34	6	20	–	–	8
<i>Тема 4.3.</i> Фізіологічні особливості новонароджених і їх хвороби	8	4	4	–	–	–
Разом за змістовим модулем 4	56	14	28	–	–	14
Змістовий модуль 5. Фізіологія та патологія післяродового періоду						
<i>Тема 5.1.</i> Фізіологія післяродового періоду	20	4	6	–	–	10
<i>Тема 5.2.</i> Патологія післяродового періоду	22	6	6	–	–	10
Разом за змістовим модулем 5	42	10	12	–	–	20
Змістовий модуль 6. Фізіологія та патологія молочної залози						
<i>Тема 6.1</i> Фізіологія молочної залози	18	2	2	–	–	14
<i>Тема 6.2.</i> Мастит	10	2	2	–	–	6
Разом за змістовим модулем 6	28	4	4	–	–	20
Змістовий модуль 7. Акушерська диспансеризація та неплідність сільськогосподарських тварин						
<i>Тема 7.1.</i> Акушерська диспансеризація	2	2	–	–	–	–
<i>Тема 7.2.</i> Неплідність і яловість тварин	13	4	3	–	–	6
Разом за змістовим модулем 7	15	6	3	–	–	6
Усього годин	270	60	76	–	–	134

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, лб – лабораторні заняття; інд – індивідуальні завдання, СРС – самостійна робота студентів.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1	Вступна лекція	2
2	Еволюція відтворення та морфо-фізіологічні особливості статевої системи у сільськогосподарських тварин	4
3	Статевий цикл	4
4	Регуляція статевої функції у тварин	2
Змістовий модуль 2		
1	Фізіологія і організація природного осіменіння	2
2	Одержання і оцінка якості сперми	2
3	Організація і технологія штучного осіменіння сільськогосподарських тварин в Україні	2
4	Діагностика вагітності	2
Змістовий модуль 3		
1	Фізіологія вагітності	2
2	Аборт	2
3	Хвороби вагітних тварин	2
Змістовий модуль 4		
1	Фізіологія родів	4
2	Патологія родів	6
3	Фізіологічні особливості новонароджених і їх хвороби	4
Змістовий модуль 5		
1	Фізіологія післяродового періоду	4
2	Патологія післяродового періоду	6
Змістовий модуль 6		
1	Фізіологія молочної залози	2
2	Мастит	2
Змістовий модуль 7		
1	Акушерська диспансеризація	2
2	Неплідність і яловість тварин	4
Всього годин		60

6.2. Лабораторні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1	Інструктаж з техніки та біобезпеки	1
2	Морфофізіологічна характеристика статевих органів самок сільськогосподарських тварин	4
3	Морфофізіологічна характеристика статевих органів самців сільськогосподарських тварин	3
Змістовий модуль 2		
1	Методи і техніка одержання та оцінка якості сперми	2
2	Виявлення статевої охоти і оптимального часу для введення сперми.	4

3	Підготовка сперми до введення. Дози сперми.	1
4	Способи введення сперми за штучного осіменіння.	4
5	Методи діагностики вагітності та її термінів	2
Змістовий модуль 3		
1	Розвиток і положення плоду в матці у різні періоди вагітності, визначення його віку	2
2	Походження, розвиток і функції навколоплідних оболонок	2
3	Плацентогенез та видові особливості будови плаценти	2
4	Провізорні органи та особливості кровообігу у плода	2
Змістовий модуль 4		
1	Методи акушерського дослідження	4
2	Показання та основні правила надання рододопомоги	2
3	Акушерські інструменти	4
4	Окремі випадки рододопомоги	6
5	Вправи на фантомі з надання рододопомоги	4
6	Діагностика затримання посліду та лікування тварин	4
7	Оцінка розвитку новонароджених	2
8	Методи діагностики та лікування хвороб новонароджених	2
Змістовий модуль 5		
1	Методи і інструментарій для введення лікарських речовин в матку і піхву	2
2	Методи та інструментарій для патогенетичної терапії за акушерських і гінекологічних хвороб	2
3	Організація контролю за перебігом післяродового періоду та система прогнозування післяродової патології	2
4	Гостра субінволюція, післяродовий метрит. Їх ускладнення, лікування та профілактика.	4
5	Методи стимуляції інволюційних процесів	2
Змістовий модуль 6		
1	Методи дослідження молочної залози і діагностика маститу	2
2	Лікування тварин за маститу	2
Змістовий модуль 7		
1	Визначення розмірів неплідності та економічних втрат за неплідності корів	3
Всього		76

6.3. Самостійна робота

Самостійні заняття спрямовані на самостійне, більш глибоке вивчення студентами програмного матеріалу за окремими темами й розділами дисципліни, які не включені в повному обсязі до тематики лекційного курсу та лабораторного практикуму.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1		
1	Вплив годівлі і утримання тварин на їх статеве дозрівання. Вік племінного використання тварин	4
2	Залежність прояву статевих рефлексів самців від типу нервової діяльності	4

3	Фізіологія статевого акту у різних видів сільськогосподарських тварин	4
4	Регуляція відтворної функції у самців	6
Змістовий модуль 2		
1	Фізіологічні основи використання племінних тварин: умови утримання і використання плідників для забезпечення їх статевої активності, одержання повноцінної сперми, високої запліднюваності самок, якісного приплоду.	2
2	Ведення документації на пункті штучного осіменіння	2
3	Ветеринарно-профілактичні вимоги до відбору і утримання плідників. Контроль за станом їх здоров'я	6
4	Правила поводження з плідниками. Умови запобігання їх агресивності. Статевий режим для плідників.	4
5	Особливості штучного осіменіння птиці.	4
6	Рідкий азот і його властивості	4
7	Контроль за якістю сперми в спермобанках і на пунктах штучного осіменіння	6
8	Підготовка посуду і матеріалів до стерилізації	4
9	Приготування та зберігання розчинів і реактивів	2
10	Виготовлення паперових фільтрів, ватних тампонів і марлевих серветок	2
11	Методи підготовки бугаїв-пробників	4
12	Необхідне обладнання, апаратура, інструменти, прилади, реактиви, розчини, спецодяг; умов для роботи лабораторії та біотехнолога.	2
Змістовий модуль 3		
1	Особливості обміну речовин в організмі вагітної самки	6
2	Годівля, догляд, утримання і експлуатація вагітних тварин. Запуск корів та контроль за їх станом під час сухостою.	8
Змістовий модуль 4		
1	Підготовка самок до родів. Родильні відділення для тварин.	6
2	Залежність тривалості перебігу родів від стану організму матері, характеру перебігу родів, умов годівлі, утримання, догляду і експлуатації у різних видів тварин	8
Змістовий модуль 5		
1	Догляд, годівля та експлуатація самок у післяродовому періоді	10
2	Методи профілактики післяродових хвороб	10
Змістовий модуль 6		
1	Вплив зовнішніх факторів на розвиток і функцію молочної залози	6
2	Вплив машинного, ручного доїння, ссання на стан молочної залози	6
3	Правила і техніка машинного і ручного доїння	8
Змістовий модуль 7		
1	Розрахунок економічної ефективності за профілактики і лікування післяродових хвороб	6
Всього		134

6.4. Індивідуальне завдання

Виконання історії хвороби

Лікарське мислення у студента формується під час курації (*curatio, onis* – турбота, лікування). Спільні з викладачем і ординатором дослідження тварини, збір анамнезу, спостереження симптомів та ознак, постановка діагнозу, визначення прогнозу і вибір методу лікування дозволяють студенту

узагальнювати теоретичні знання й набувати практичних навичок лікаря ветеринарної медицини.

Курація виконується на хворих тваринах із ближніх господарств або тваринах, що належать жителям міста. Вона може проводитися в умовах стаціонару, амбулаторно або за місцем їх утримання.

При роботі з тваринами з господарств чи місцевостей, неблагополучних щодо інфекційних та інвазійних захворювань звертають увагу на заходи профілактики, виконання обмежень або карантинних заходів і дотримуються їх. У випадку клінічного прояву особливо небезпечних інфекційних хвороб (сказ, лейкоз та ін.) в умовах ферми колективного чи приватного господарства проведення курації категорично забороняється.

Назва історії хвороби відображає повне визначення кінцевого діагнозу. Обов'язковим є уточнення виду тварини. У практиці акушерства частіше реєструються такі діагнози:

– акушерські: “Виворіт піхви (матки) у корови”, “Аборт із затриманням посліду в корови”, “Спазм шийки матки в ...”, “Скручування матки вліво у корови”, “Слабкі перейми і потуги у ...”, “Затримання посліду в ...”, “Звуження каналу шийки матки у ...”, “Крупнопліддя”, “Нижня позиція, (черевне передлежання, заворот голови на спину) плода у корови”, “Субінволюція матки в корови”, “Післяродовий (гнійно-катаральний) ендометрит у ...”, “Гнійно-катаральний (серозний) гострий мастит задніх часток вим'я у корови”;

– гінекологічні: “Гіпофункція яєчників у корови”, “Гіпотонія (атонія) матки в корови”, “Анафродизія у ...”, “Кіста жовтого тіла лівого яєчника в корови”, “Прихований (гнійно-катаральний) ендометрит у ...”;

– андрологічні: “Доброякісне новоутворення на головці статевого члена у ...”, “Статева імпотенція у...”, “Збочення статевих рефлексів у...”, “Зниження якості сперми у...”.

Загальні відомості про історію хвороби

Історія хвороби є основним клінічним документом про проведену з пацієнтом роботу. Вона складається на основі щоденних досліджень, маніпуляцій і самостійних висновків куратора про конкретне захворювання в певного пацієнта. Для її написання необхідним є ведення щоденника, вивчення даних літератури.

Курація одного пацієнта проводиться двома студентами, призначеними ординатором чи викладачем. Як виняток, при трудомісткій роботі (кесарів розтин у корови та ін.) для курації можуть призначатися три студенти. Тривалість курації визначається її ефективністю; вона може тривати від 2–3 до 10–12 днів. При необхідності продовження курсу лікування (більше 10–12 днів) проводиться заміна кураторів.

В історії хвороби відображаються реєстрація, результати досліджень тварини при надходженні в клініку, перебіг хвороби і лікування, висновок і список використаної літератури.

Особливістю історії хвороби з акушерства і гінекології є те, що в розділі “Дані досліджень тварини при надходженні в клініку” детально викладаються результати не тільки акушерського і гінекологічного досліджень, а й молочної

залози. І, навпаки, при патології молочної залози відображається результат акушерського чи гінекологічного дослідження.

Дані, на підставі яких поставлено діагноз і прогноз, обрано план і методи лікування тварини, повинні бути логічно пов'язаними і обґрунтованими.

До історії хвороби додається графік температури, пульсу, дихання і дані лабораторних досліджень крові, сечі, молока, калу, рентгенограми, сонографічні знімки, опис гістохімічного аналізу новоутворень. В якості ілюстрацій використовують фотокартки, слайди, малюнки.

Протягом 10–12 днів після закінчення курації остаточно оформлена історія хвороби повинна бути представлена для перевірки.

Якщо під час курації настає смерть пацієнта, то куратори повинні взяти участь у розтині трупа, оформити і додати до історії хвороби протокол патолого-анатомічного розтину.

Керівник курації (ординатор, викладач) зобов'язаний контролювати правильність проведення обстеження і лабораторних досліджень, допомагати студентам у постановці діагнозу, призначенні і проведенні лікування, вказувати на необхідність дотримання правил техніки безпеки при роботі з тваринами, підписувати рецепти, які виписують куратори, допомагати в підборі навчальної і додаткової літератури, проводити консультації за матеріалами курації, перевіряти історію хвороби, давати розгорнуту рецензію й організувати публічний захист.

У розділ **“Реєстрація”** вносять реєстраційні дані про пацієнта та анамнез відповідно до форми історії хвороби.

У розділ **“Дані дослідження тварини при надходженні в клініку”** вносяться такі показники: температура, частота пульсу і дихання та зміни загального стану, шкіри, слизових оболонок, лімфовузлів, систем органів кровообігу, дихання, травлення, органів руху та нервової системи; раціон годівлі з коротким аналізом, обґрунтування акушерського, гінекологічного чи андрологічного діагнозу, результати дослідження молочної залози в самок, діагноз і план лікування.

Розділ **“Перебіг хвороби і лікування”** містить інформацію про реалізацію плану лікування та її результати.

Самостійний вибір плану лікування тварин для куратора є досить складним, тому його складають спільно з керівником курації. З поміж різноманітних засобів необхідно вибрати відповідно до симптомів і ознак, ступеня ураження, функціонального стану організму, патогенезу хвороби та етіологічних передумов відповідний (і) метод (и) лікування. Крім об'єктивних передумов, вибір плану лікування залежить також від особливостей спеціаліста, його навиків, досвіду роботи, знань суміжних дисциплін, виробленого стереотипу, наявності ліків.

Для прикладу можна навести наступний план лікування корови з поставленим акушерським діагнозом **“Спазм шийки матки в корови”**:

1. Зняти перейми і потуги.
2. Застосувати консервативні методи розкриття шийки матки.
3. Виконати кесарів розтин у випадку нерозкриття шийки матки.

Обраний курс лікування може доповнюватися, але основа його повинна неухильно витримуватися протягом встановленого часу.

Наприклад, однократне внутрішньоаортальне введення розчину новокаїну може бути малоефективним, а після другої ін'єкції помітним буде покращання стану або одужання тварини при ендометриті чи маститі. Комбінації в застосуванні фармакологічних засобів вимагають урахування їх сумісності, синергізму, прояву нової дії. Дотримуючись загального принципу застосування лікарських засобів, необхідно враховувати конкретні показання для їх використання.

Рекомендовані утримання і дієта призначаються з вказівкою точних їх параметрів, у тому числі і часу.

У розділі **“Перебіг хвороби і лікування”** необхідно чітко і коротко сформулювати прийоми лікування, навести рецептурні прописи застосованих лікарських речовин, вказати на особливості утримання пацієнта і дієти.

Перший запис має узагальнювати всі зміни у тварини, за якими поставлено остаточний діагноз. У наступні дні записують лише зміни початкового стану, уникаючи загальних визначень (“стан поліпшився, залишився без змін” і т.д.). Потрібно мати на увазі те, що дані початкового і наступних записів повинні мати логічний зв'язок. Наприклад, у перший день куратор відмічає 5–6 ознак захворювання, під час курації зникають 2–3 ознаки, а останній запис в історії свідчить про те, що тварина одужала. Зрозуміло, що послідовність у такому випадку порушена і викликає сумнів щодо одужання тварини.

Якщо при хронічному перебігу зміни не помітні, то їх слід реєструвати в день появи. Проте зловживати цим положенням не слід, тому що при додаткових питаннях на захисті може з'ясуватися, що куратор їх просто не помітив при первинному дослідженні.

В останній день курації слід зробити запис про те, що курація закінчилася (тварина одужала, знаходиться на стадії одужання і передана для подальшого лікування кураторам..., загинула і т.д.), описати стан тварини в день виписки, рекомендації щодо подальшого лікування (при необхідності), поради щодо утримання, експлуатації і профілактики рецидивів хвороби. У ході курації за відповідний день можна наводити результати дослідження крові, сечі, калу. Ілюстрації краще винести у висновок.

“Висновок” – це частина історії хвороби, яка є роздумами куратора з приводу конкретного захворювання в пацієнта. Для його складання рекомендується використовувати додаткову літературу і проводити аналіз отриманих даних у динаміці їх розвитку. Складові частини висновку наведені в кінці історії хвороби і повинні в повному обсязі описуватися кожним куратором індивідуально.

Список використаної літератури містить опрацьовані куратором і відображені в тексті джерела вітчизняних і зарубіжних авторів. Літературні джерела нумерують арабськими цифрами і розміщують в алфавітному порядку. При розміщенні джерел в алфавітному порядку або за черговістю використання в тексті (ДСТУ 8302:2015) спочатку поміщаються вітчизняні, а потім зарубіжні

джерела. Відомості про літературні джерела повинні включати прізвище автора в називному відмінку, потім його ініціали, заголовок книги, місце видання, назву видавництва, рік випуску і сторінки, на яких викладений використаний матеріал. Якщо джерело літератури використане в повному обсязі, то вказують загальну кількість сторінок. При наявності двох-трьох авторів їх прізвища та ініціали пишуть у тій послідовності, у якій вони надруковані на титульному аркуші. Якщо авторів більше трьох, то джерело описують за наступною схемою: назва джерела, ініціали і прізвища перших трьох авторів, слова “та ін.”, місце видання, назва видавництва, рік і сторінки.

Якщо використовують статтю, то наводять прізвище та ініціали автора (ів), точну назву статті, журналу чи збірника, у якому вона надрукована, рік видання, номер тому, випуск, сторінки. Найменування місця видання пишуть повністю в називному відмінку, за винятком скороченої назви міста Києва (К.). Видавництво вказують так, як воно надруковане на титульному аркуші або в скороченому вигляді, рік випуску – тільки цифрами, без додавання слова “рік”, сторінки – арабськими цифрами через тире. Джерела літератури, за виключенням перекладених оглядів, подаються мовою оригіналу.

Наприклад:

1. Плугатирьов В.П., Довгопол В.Ф. Методичні рекомендації з патогенетичної терапії акушерсько-гінекологічних захворювань. Полтава, 2002. 36 с.

2. Лотоцький В.В. Поширеність кіст яєчників у корів. Інноваційні технології та інтенсифікація розвитку національного виробництва: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернат-конференції (Тернопіль, 20–21 жовтня 2015 р.). Тернопіль: Крок, 2015. С.139–140.

3. Rosenberg L.M. Cystic Ovaries in Dairy Cattle. San Luis Obispo: Dairy Science Department California Polytechnic State University, 2010. 39 p.

4. Лотоцький В.В. Кістоз яєчників корів. Молоко і ферма. 2017. № 3 (40). С. 112–113.

Історію хвороби оформляють на типографських журналах. Матеріал викладають у вигляді рукопису чорнилами (пастою) одного кольору (чорною, фіолетовою або синьою). Ілюстрації (схеми, фотокартки, креслення, графіки і т. ін.) іменуються рисунками. Їх виконують і наклеюють на стандартних аркушах із наскрізною нумерацією.

Додаток починають з нової сторінки, дають йому тематичний заголовок, а вище нього, у правому куті, розміщують слово “Додаток” і арабськими цифрами – порядковий номер.

Протягом 10–12 днів після закінчення курації повністю оформлена історія хвороби повинна бути здана ординатору на перевірку.

Опис історії хвороби повинен бути максимально повним, викладеним в оповідній, а не в стверджувальній чи заперечній формі.

Дати і підписи ставлять у кінці історії хвороби, після списку використаної літератури – у день здачі історії хвороби.

Захист історії хвороби організовує ординатор клінік, приймають – науково-педагогічні працівники, які ведуть заняття в цій академічній групі.

Під час курації і оформлення історії хвороби набуваються лікарські навички роботи з тваринами, оволодіння акушерськими прийомами, що є добрим підґрунтям для виконання дипломної роботи в період виробничої практики.

Орієнтовні теми історії хвороби

1. Гіпофункція яєчників у корови
2. Фолікулярна кіста яєчника у корови
3. Кесарів розтин у суки
4. Кесарів розтин у корови
5. Рододопомога вівці
6. Персистентне жовте тіло яєчника у корови
7. Мастопатія молочної залози у кішки
8. Гострий гнійно-катаральний метрит у корови
9. Субклінічний мастит правої передньої частки у корови
10. Піометра у суки
11. Хронічний гнійно-катаральний метрит у корови
12. Лютеальна кіста яєчника у корови
13. Прихований метрит у корови
14. Катаральний мастит правої задньої частки у корови
15. Вторинна слабкість перейм і потуг у кішки
16. Субінволюція матки у корови
17. Крупнопліддя у корови
18. Затримання посліду у корови
19. Гостра субінволюція у корови
20. Післяродовий парез у корови
21. Метрит у свиноматки
22. Скручування рогу матки у кози

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань у формі лекцій- бесід, лекцій-дискусій.

Лабораторні заняття проводяться у вигляді лабораторних досліджень; практичних завдань в умовах молочно-товарної ферми, клінік дрібних домашніх тварин, коней, свиней та іншого виробничого середовища; семінарів-практикумів з виконанням ситуаційних завдань – індивідуальних та в групах; наукових конференцій; ділових та рольових ігор.

Активно використовується інтерактивне та дистанційне навчання.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з дисципліни «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» включає поточне тематичне оцінювання, модульний контроль та підсумкову оцінку у вигляді заліку і екзамену.

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні та контрольні роботи.

Модульний контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Контроль навчальної діяльності студентів у формі заліку здійснюється за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання та модульного контролю) і не передбачає обов'язкової присутності студентів. Результати заліку оприлюднюються в журналі академічної групи до початку екзаменаційної сесії. Підсумкова оцінка проводиться у формі екзамену шляхом комп'ютерного тестування або за результатами усної відповіді здобувача на питання екзаменаційних білетів.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента в дискусії та якість конспекту.

Оцінку на лабораторному занятті студент отримує за виконання лабораторної роботи, отримані практичні навички, командні проекти, доповіді, презентації, реферати, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий

	розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times max Пк}{5}$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max Пк* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Критерії оцінювання за дворівневою шкалою

Під час проведення заліку навчальні досягнення студентів оцінюються за дворівневою шкалою: зараховано, незараховано.

Оцінка «зараховано» (60–100 балів) ставиться студентові, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; під час виконання завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

Оцінка «незараховано» (1–59 балів) ставиться студентові, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	
82–89	B	Добре	
75–81	C		

64–74	D	Задовільно	Зараховано
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «залік»

Види робіт	Лекції	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Модуль-ний контроль	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	20	40	100

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Лабораторні заняття	Самостійна робота	Модуль-ний контроль	ІНДЗ	Іспит	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	20	10	20	10	30	100

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Тварини (самки, самці, новонароджені).
2. Біологічні матеріали (сперма, кров, мазки, ембріони, молозиво, молоко, ексудат тощо).
3. Макропрепарати (статеві органи самок і самців, плоди, абортплоди, послід, виродки).
4. Музейні експонати.
5. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.
6. Інформаційні стенди у навчальній аудиторії.
7. Нормативно-технічна документація.
8. Навчальні відеофільми

Технічні засоби:

1. Оснащена лабораторія штучного осіменіння тварин
2. Оснащена операційна клініка
3. Пункт штучного осіменіння НВК БНАУ
4. Діагностичне обладнання (ультразвукові сканери, мікроскопи тощо)
5. Інструменти (для осіменіння; акушерського, гінекологічного, андрологічного дослідження; рододопомоги; хірургічні)
6. Рідкий азот
7. Нативна та криоконсервована сперма

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології / В.А. Яблонський, С.П. Хомин, Г.М. Калиновський та ін.: За ред. В.А. Яблонського, С.П. Хомина: Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
2. Словник термінів з відтворення тварин / Г.Г. Харута, М.В. Вельбівець, С.С. Волков та ін.; за ред. Харути Г.Г. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 100 с.
3. Відтворення сільськогосподарських тварин: навчальний посібник // Г.Г. Харута, М.В. Вельбівець, С.С. Волков та ін. – Біла Церква: БНАУ, 2011. – 328 с.
4. Акушерство, гінекологія та штучне осіменіння сільськогосподарських тварин: навчальний посібник / Г.Г. Харута, С.С. Волков, І.М. Плахотнюк та ін. – К.: Аграрна освіта, 2013. – 445 с.
5. Фармакологічне забезпечення інтенсивного відтворення корів / [С.А. Власенко, Ю.М. Ордін, І.М. Плахотнюк та ін.]. – Біла Церква, 2019. – 153 с.

Допоміжна

6. Veterinary Reproduction and Obstetrics: Tenth edition / David E. Noakes, Timothy J. Parkinson, Gary C. W. England. 2018. 849 p.
7. Фізіологія та патологія розмноження великої рогатої худоби: навч. посібник / Г. Калиновський, В. Яблонський, М. Пелехатий та ін. – Житомир: Полісся, 2011. – 464 с.
8. Фізіологія та патологія розмноження коней: навч. посібник / Березовський А.В., Харенко М.І., Подвалюк Д.В. та ін. – Київ: ДІА, 2014. – 439 с.
9. Д.С. Гришко. Лекції з ветеринарного акушерства: навч. посібник. – Х.: Прапор, 2003. – 400 с.
10. Харута Г.Г. Методичні рекомендації з вибору оптимального часу осіменіння та прогнозування заплідненості високопродуктивних корів / Г.Г. Харута, В.В. Лотоцький. – Біла Церква, 2004. – 34 с.
11. Інструкція зі штучного осіменіння корів і телиць: режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/1529792/>.
12. Інструкція зі штучного осіменіння овець і кіз: режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0104-03>.
13. Інструкція зі штучного осіменіння свиней: режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0104-03>.
14. Журнал акушерської та гінекологічної диспансеризації корів: метод. рекомендації / Любецький В.Й., Жук Ю.В., Вальчук О.А., Деркач С.С. – К.: Видав. центр НУБіП України, 2014. – 160 с.
15. Фізіологія та патологія молочної залози у тварин: Навчальний посібник / за заг. ред. А.В. Березовського та М.І. Харенка. – К.: ДІА, 2018. – 476 с.
16. Гришук Г. П. Патоморфологічні зміни в статевих органах великої рогатої худоби за симптоматичної форми неплідності: монографія / Г.П.

Грищук, В.В. Гончаренко, Л.Г. Євтух. – Житомир : ЖНАЕУ, 2018. – 77 с.

17. Власенко С.А. Комплексне лікування корів за метриту із застосуванням антисептиків на полімерній основі та дезагрегантів: методичні рекомендації для спеціалістів і магістрів з ветеринарної медицини / С.А. Власенко, М.В. Рубленко. – Біла Церква, 2015. – 25 с.